

Asia: VN/30511/2023

Työ- ja elinkeinoministeriön lausuntopyyntö vientivetoista työmarkkinamallia ja sovittelujärjestelmän kehittämistä koskevista hallitusohjelmakirjauksista

Lausunnonantajan lausunto

1. Näkemyksenne Suomen työmarkkinamallin kehittämisestä.

Suomeen tulisi vakiinnuttaa samanlainen työmarkkinamalli kuin se, jollaista Ruotsissa on sovellettu pitkään. Ruotsissa kansainväliselle kilpailulle altis vientiala tekee palkkaratkaisun, jota ei ylitetä työehtosopimuskierroksen muissa sopimuksissa. Myös julkinen sektori on Ruotsissa sitoutunut malliin.

2. Näkemyksenne hallitusohjelmakirjauksesta, jonka mukaan: ”Laissa työriitojen sovittelusta säädetään, että palkantarkastusten yleistä linjaa ei voida ylittää valtakunnansovittelijan toimistosta tai sovittelulautakunnan toimesta annettavalla sovintoehdotuksella”.

Kirjauksen mukainen lainsäädäntö on edellytys sille, että vientivetoinen työmarkkinamalli toimisi ja toteuttaisi tavoitteitaan. Kesällä 2022 työ- ja elinkeinoministeriön asettama sovittelulautakunta epäonnistui toimessaan pahasti, kun sen esityksestä kunta- ja hyvinvointialueiden osalta sovittiin palkkojen nousevan lähivuosina aina viennin avausta enemmän. Em. ratkaisua yritettiin valuttaa myös muille aloille.

Kiinnitämme huomiota siihen, että oikeuskirjallisuuden mukaan ainakin 1960- luvun jälkimmäiseltä puoliskolta lähtien valtakunnansovittelijat ovat katsoneet olevansa määrättyllä tavalla sidottuja työmarkkinoilla työ- ja virkaehtosopimusneuvottelujen yhteydessä syntyneeseen nk. yleiseen linjaan sen syntymistavasta riippumatta. Vuonna 2022 tehty kunta- ja hyvinvointialueiden epäonnistunut ratkaisu osoitti, että on ilmeisen tarpeellista ohjata säädöksin sovittelulautakunnan ja valtakunnansovittelijan työtä niin, että ne toimillaan tukevat vientivetoista työmarkkinamallia.

2 a). Millä tavoin vientivetoisessa mallissa voitaisiin kohdentaa palkankorotuksia sellaisille aloille tai sellaisiin tehtäviin, joissa on palkkauksen kehittämistarpeita?

Keskustelussa palkkauksen kehittämistarpeista on kiinnitettävä huomiota myös kunkin alan työajan pituuteen ja erilaisten palkallisten vapaiden määrään. Palkkausta alalla, jolla on työaika 36h/viikossa

ja 8 viikkoa palkallista lomaa vuodessa ei voi eikä pidä verrata suoraan palkkoihin alalla, jolla työaika on 37,5h/viikossa ja 5 viikkoa palkallista lomaa vuodessa.

Vientivetoinen malli ei ole este sille, että ns. yleisen linjan mukaisia korotuksia jaettaisiin työehtosopimuksen sisällä muutoin kuin tasaisesti. Työehtosopimusten sisällä voidaan tehdä palkkoja korottavia kohdennuksia tehtäviin, joissa on kehittämistarpeita.

3. Millaisessa menettelyssä työmarkkinaosapuolten yhteistä hyväksyntää nauttiva työmarkkinamalli olisi mahdollista valmistella?

Käsittääksemme yhteistä hyväksyntää nauttivaa työmarkkinamallia ei ole löydettävissä. Tätä yritettiin joulukuussa 2023 ja kävi ilmi, että osapuolet ovat sisäisesti hyvin erimielisiä yhteisestä työmarkkinamallista. Tämän seurauksena varsinainen neuvottelu asiasta on muodostunut mahdottomaksi.

4. Onko työriitojen sovittelusta annettuun lakiin perustuvaa vapaaehtoista sovittelua tarpeellista kehittää? Voidaanko lakisääteisen sovittelujärjestelmän rinnalla kehittää liittojen keskinäistä sovittelujärjestelmää esimerkiksi työehtosopimusten rajariitojen ratkaisemiseksi (keskusjärjestöjen välinen/sisäinen konsiliaatio, vrt. vastaava menettely Ruotsissa)?

Laki työriitojen sovittelusta on juuri uudistettu, eikä tiedossamme ei ole uusia merkittäviä kehittämistarpeita.

5. Näkemyksenne työriitojen sovitteluinstituutioon kuuluvien toimijoiden (valtakunnansovittelija, sivutoimiset sovittelijat, sovittelulautakunta) merkityksestä ja roolista neuvotteluratkaisuun pääsemisessä ja työrauhan ylläpitämisessä. Kuinka lakisääteinen vientimalli vaikuttaisi sovitteluinstituution rooliin työmarkkinoiden toimivuuden edistämisessä ja työriitojen sovittelussa?

Lakisääteinen vientimalli edistäisi työmarkkinoiden toimintaa ja helpottaisi työriitojen sovittelua.

6. Tulisiko sovittelun tueksi ja työmarkkinajärjestöjen yhteisen tilannekuvan muodostamiseksi edistää toimenpiteitä, joilla tuotetaan objektiivista tietoa työmarkkinoista, makrotaloudellisesta kehityksestä ja toimialakohtaisista olosuhteista? Jos kyllä, mitä nämä toimenpiteet voisivat olla?

Suomessa on useita talouden tilannekuvaa tuottavia tutkimuslaitoksia. Suomen Pankki ja valtionvarainministeriön kansantalousosasto tuottavat objektiivista tietoa. Lisäksi useat taloustutkimuslaitokset tuottavat omia ennusteitaan. Mm. näiden tahojen tarjoamaa tietoa on jo nyt hyödynnetty työehtosopimusneuvotteluiden alussa yhteisen tietopohjan saamiseksi. Käsittääksemme mukaan uusia tahoja ei tarvita tuottamaan tietoa, vaan voimme hyödyntää erityisesti Suomen Pankin tuottamaa tietoa aiempaa enemmän.

7. Muut mahdolliset kommentit.

Lainvalmistelun hallitusohjelmakirjauksen toteuttamiseksi tulisi alkaa mahdollisimman nopeasti, jotta muutokset voisivat tukea tulevaa työmarkkinakerrosta.

Kaunisniemi Joon
Sivistysala ry